

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED], zastúpených výborom pozemkového spoločenstva Urbár Šváby p.s., Solivarská 55, Prešov, IČO 423 81 231, právne zastúpených advokátom JUDr. Michalom Feciľakom, Jesenná 8, Prešov, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Cdo/93/2023 z 20. augusta 2025 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. októbra 2025 domáhajú vyslovenia porušenia čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46

ods. 1 a 2 ústavy, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9Cdo/93/2023 z 20. augusta 2025 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), ktoré navrhujú zrušiť. Okrem toho žiadajú priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojeného plnomocenstva vyplýva, že sťažovatelia sú členmi pozemkového spoločenstva Urbár Šváby p.s., Solivarská 55, Prešov, IČO 423 81 231, ktorých zastupuje výbor pozemkového spoločenstva.

3. Sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia (žalobcovia) sa žalobou doručenou Okresnému súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) ešte v roku 2004 domáhali proti mestu Prešov, Hlavná 73, Prešov (ďalej aj „žalovaný v 1. rade“), J.V.S., s.r.o., Pionierska 24, Prešov, IČO 31 696 945 (ďalej len „žalovaný v 2. rade“), J.V.S. service, s.r.o., Pionierska 24, Prešov, IČO 31 731 783 (ďalej len „žalovaný v 3. rade“), a 10 fyzickým osobám (ďalej len „žalovaní v 4. až 13. rade“) určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a vydania bezdôvodného obohatenia. Predmetom celého konania boli tri kategórie nehnuteľností, a to i) urbárske pozemky, ktoré boli predmetom troch vyvlastňovacích rozhodnutí finančného odboru Okresného národného výboru v Prešove č. 348/1968 H z 5. novembra 1968, č. 425/1970 H z 19. januára 1970 a čl. 425/1970 H z 12. mája 1970, ii) súkromné pozemky, ktoré boli predmetom ďalšieho vyvlastňovacieho rozhodnutia č. 5942/68 z 29. septembra 1969 a iii) súkromné pozemky, ktoré boli súčasťou pozemkov, ktoré si žalovaný v 1. rade neoprávnene osvedčil notárskou zápisnicou č. N 602/98, Nz 114/99 z 18. marca 1999.

4. Okresný súd (v poradí druhým) rozsudkom č. k. 20C/281/2004-2995 z 25. apríla 2018 rozhodol, že žalobcovia sú spoluvlastníkmi spoluvlastníckych podielov k nehnuteľnostiam uvedeným vo výrokoch rozsudku, resp. že podiely na týchto nehnuteľnostiach patria do dedičstva po právnych predchodcoch žalobcov (výroky I až XIV); žalobu v časti o vydanie bezdôvodného obohatenia vylúčil na samostatné konanie; žalobcom v 1. až 91. rade priznal voči žalovaným v 1. až 3. rade nárok na náhradu trov konania v časti týkajúcej sa konania o určenie vlastníckeho práva v rozsahu 100 %; vo vzťahu medzi žalobcami v 1. až 91. rade a žalovanými vo 4. až v 13. rade náhradu trov konania nepriznal.

4.1. Dospel k záveru, že vlastníctvo k pozemkom urbárskych gazdov obce Šváby nemohlo prejsť na základe troch vyvlastňovacích rozhodnutí štátneho orgánu do správy štátnych majetkov v Prešove, resp. hospodárskeho kombinátu mesta Prešov, pretože československý štát nebol vlastníkom týchto pozemkov. Pokiaľ ide o pozemky patriace urbárskym gazdom obce Šváby, aktívna legitímácia v posudzovanej veci vychádza z hlasovacieho zoznamu, z menného zoznamu podielnikov a im prislúchajúcej výšky podielov, ktorý bol schválený na riadnom valnom zhromaždení pozemkového spoločenstva 26. februára 1995. Urbárski gazdovia obce Šváby mali za povinnosť pretvoriť sa na spoločenstvo za účelom správy vecí vyplývajúcich zo spolumajiteľstva. Právni predchodcovia žalobcov sa podľa zákonného článku X/1913 pretvorili v roku 1944 na spoločenstvo s názvom Pasienkové spoločenstvo vo Šváboch. Po zániku pasienkového spoločenstva na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky

č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 181/1995 Z. z.“) sa podielníci Pasienkového spoločenstva vo Šváboch združili do spoločenstva bez právnej subjektivity s názvom Urbár Šváby, ktoré bolo obnoveným spoločenstvom vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti. Zo žalobcami predloženej notárskej zápisnice č. N 602/98, Nz 114/99 z 18. marca 1999 vyplynulo, že štatutárny zástupca Pozemkového spoločenstva Urbár Šváby požiadal o osvedčenie jeho vyhlásenia o mennom zozname podielnikov a o výške podielov s tým, že k uvedenému osvedčeniu došlo na valnom zhromaždení 22. septembra 1995. Žalobcovia predložili súdu hlasovací zoznam podielnikov Pasienkového spoločenstva vo Šváboch v súlade so zápisom k 15. aprílu 1994 a 22. septembru 1995. Žalobcovia predložili súdu listiny, dedičské rozhodnutia a kúpne zmluvy, ktorými preukázali kontinuitu medzi podielníkmi zapísanými v hlasovacom zozname z roku 1944 a podielníkmi, ktorí boli zapísaní v zozname podielnikov, ktorých zoznam bol následne odsúhlasený na riadnom valnom zhromaždení pozemkového spoločenstva, ktoré sa konalo 26. februára 1995, a definitívne na mimoriadnom valnom zhromaždení pozemkového spoločenstva, ktoré sa konalo 22. septembra 1995. Predloženými dedičskými rozhodnutiami a kúpnyimi zmluvami žalobcovia preukázali, že sa v nich nikdy neuvádzal aj užívaci spoluvlastnícky podiel na Pasienkovom spoločenstve vo Šváboch a platilo, že ten, kto zdedil alebo odkúpil pozemky mimo spoločných nedielných pozemkov patriacich pasienkovému spoločenstvu, nadobudol aj užívaci podiel na Pasienkovom spoločenstve vo Šváboch. Predložené rozhodnutie a kúpne zmluvy podľa okresného súdu preukazovali právne nástupníctvo podielnikov Pasienkového spoločenstva vo Šváboch. Okresný súd bol toho názoru, že ani žalobcovia, ani ich právni predchodcovia ako podielníci pôvodného Pasienkového spoločenstva vo Šváboch si nemuseli a ani nemohli uplatniť reštitučný nárok, keďže majetok je v súlade so zákonom stále v ich vlastníctve.

4.2. Vo vzťahu k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom ďalšieho vyvlastňovacieho rozhodnutia, okresný súd považoval za dôvodnú právnu argumentáciu žalobcov, že uvedené rozhodnutie nikdy nenadobudlo právoplatnosť, nebolo doručené, nebol naplnený účel vyvlastnenia a nebola zložená finančná náhrada dotknutým vlastníkom. Na základe uvedených dôvodov určil, že nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom uvedeného rozhodnutia, sú vo vlastníctve pôvodných žalobcov, resp. ich právnych nástupcov.

4.3. Vo vzťahu k nehnuteľnostiam zahrnutým do notárskej zápisnice o vydržaní okresný súd uviedol, že tým došlo k poškodeniu žalobcov ako legitímnych vlastníkov nehnuteľností, preto aj tejto časti žaloby vyhovel.

5. Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) na základe odvolania žalovaných v 1. až 3. rade rozsudkom sp. zn. 23Co/171/2018 z 20. novembra 2019 zmenil rozsudok okresného súdu vo výroku vo veci samej tak, že žalobu proti žalovanému v 2. rade zamietol; v prevyšujúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Žalobcom v 1a. až 91. rade uložil povinnosť nahradiť žalovanému v 2. rade trovy konania súvisiace s konaním o určenie neplatnosti zmluvy a konaním o určenie vlastníckeho práva v rozsahu 100 %, ako aj povinnosť nahradiť žalovanému v 1. rade trovy konania súvisiace s konaním o určenie neplatnosti zmluvy v rozsahu 100 %; žalovaným v 1. a 3. rade uložil povinnosť nahradiť žalobcom v 1a. až 91. rade trovy konania súvisiace s konaním o určenie vlastníckeho práva v rozsahu 100 %. Opravným uznesením sp. zn. 23Co/171/2018 zo 4. júna 2020 krajský súd rozhodol, že v konaní pokračuje s dedičmi pôvodného

žalobcu v 41c. rade, a opravil záhlavie rozsudku sp. zn. 23Co/171/2018 z 20. novembra 2019 tak, že namiesto žalobcu v 41c. rade uviedol žalobcov 41ca, 41cb a 41cc.

6. Proti rozsudku krajského súdu podali žalovaný v 1. rade a žalovaný v 3. rade (ďalej aj „dovolatelia“) obsahovo totožné dovolania, ktorých prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) tvrdiac, že krajský súd sa ústavne akceptovateľným spôsobom nevysporiadal s ich námietkou nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobcov ani s námietkami, že nútené spoločenstvo na strane žalobcov nie je úplné, že z rozhodnutia krajského súdu nevyplýva, ku ktorým konkrétnym parcelám bol ako vlastník zapísaný žalovaný v 1. rade a ku ktorým žalovaný v 3. rade, a že im súd nedoručil geometrický plán, ktorý bol podkladom na jeho rozhodnutie. Prípustnosť dovolania vyvodzovali aj z § 421 ods. 1 písm. a) CSP tvrdiac, že krajský súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, keď neodôvodnil naliehavosť právneho záujmu na požadovanom určení (sp. zn. 5Cdo/31/2011 zo 6. decembra 2012, sp. zn. 4Cdo/111/2008 z 30. júna 2009, či R 17/1972).

7. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 9Cdo/93/2023 z 20. augusta 2025 (doručeným právnomu zástupcovi žalobcov 7. októbra 2025) rozsudok krajského súdu sp. zn. 23Co/171/2018 z 20. novembra 2019 v spojení s opravným uznesením krajského súdu sp. zn. 23Co/171/2018 zo 4. júna 2020 v potvrdzujúcom výroku v časti, ktorou potvrdil výrok XIV rozsudku okresného súdu č. k. 20C/281/2004-2995 z 25. apríla 2018 a v časti súvisiaceho výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcami „1a/, 1b/, 3a/, 3b/, 8/, 11a/, 11ba/, 11bb/, 11bc/, 12/, 14/, 15a/, 15b/, 15c/, 18/, 19/, 20a/, 20b/, 20c/, 21/, 34a/, 34b/, 35a/, 35b/, 35c/, 36/, 37a/, 37b/, 37c/, 37d/, 37e/, 37f/, 38a/, 38b/, 38c/, 38d/, 38e/, 38f/, 39a/, 39b/, 39c/, 40/, 41a/, 41b/, 41ca/, 41cb/, 41cc/, 42/, 43a/, 43b/, 44/, 45/, 46/, 47a/, 47b/, 47c/, 48/, 49a/, 49b/, 50a/, 50b/, 50c/, 51/, 52a/, 52b/, 53a/, 53b/, 53c/, 54/, 55/, 56/, 57/, 58a/, 58b/, 58c/, 59/, 60/, 61/, 62/, 63/, 64a/, 64b/, 64c/, 64d/, 64e/, 64f/, 65/, 66a/, 66b/, 67/, 68a/, 68b/, 68c/, 68d/, 68e/, 69a/, 69b/, 70/, 71/, 72/, 73a/, 73b/, 73c/, 73d/, 74/, 75a/, 75b/, 75c/, 76/, 77/, 78a/, 78b/, 79/, 80/, 81/, 82/, 83/, 84/, 85/“ a žalovanými v 1. a 3. rade zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie. Uviedol, že z odôvodnenia rozsudku krajského súdu je zřejmé, že sa zaoberal otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na žalobcami požadovanom určení, pričom dospel k záveru, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem, pretože ich vlastnícke právo môže byť v danom prípade zapísané len na základe rozhodnutia súdu. Námietky dovolateľov, že nútené spoločenstvo na strane žalobcov nie je úplné a že z rozhodnutia krajského súdu nevyplýva, ku ktorým konkrétnym parcelám bol ako vlastník zapísaný žalovaný v 1. rade a ku ktorým žalovaný v 3. rade, nepovažoval za dôvodné. K námietke dovolateľov týkajúcej sa nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobcov domáhajúcich sa určenia vlastníckeho práva k urbárskym pozemkom uviedol, že aj keď jej okresný súd v odôvodnení rozsudku venoval pomerne veľký priestor, nie je zřejmé, akými listinami, rozhodnutiami či zmluvami ju žalobcovia preukazovali, keďže okresný súd pri viacerých žalobcoch neuviedol žiadnych právnych predchodcov, aj keď sa títo žalobcovia narodili po roku 1944, teda nemohli byť zapísaní v zozname podielnikov z roku 1944 (napr. žalobca v 14. rade, žalobkyňa v 21. rade, žalobca v 40. rade, pôvodný žalobca v 42. rade, žalobca v 51. rade, žalobkyňa v 61. rade, žalobca v 71. rade, žalobca v 74. rade, žalobkyňa v 83. rade). Dovolatelia pritom jasne namietali, že žalobcovia pri schvaľovaní hlasovacieho zoznamu v roku 1995 riadnym spôsobom nepreukázali svoje právne nástupníctvo po podielnikoch zapísaných na hlasovacom zozname z roku 1944, t. j. okruh osôb, ktoré mali vstúpiť do práv a povinností ako univerzálni sukcesori po svojich

právných predchodcoch, a špecificky poukazovali na to, že F. P. narodený v roku 1903, ktorý bol zapísaný v hlasovacom zozname z roku 1944, podľa dedičského rozhodnutia mal dvoch právnych nástupcov, a to okrem žalobcu v 62. rade aj B. S., ktorá však nebola stranou sporu. Obdobne právnym nástupcom J. M. bola okrem žalobkyne v 61. rade aj M. P. Okresný súd ani krajský súd sa nevysporiadali s touto špecifickou argumentáciou spochybňujúcou aktívnu vecnú legitimitáciu žalobcov – právnych nástupcov po členoch pasienkového spoločenstva z roku 1944. V tomto kontexte uviedol, že v zmysle § 23 zákonného článku X/1913 o nedielných spoločných pasienkoch, ak podiely spoluvlastníkov neboli individuálne zapísané v pozemkovej knihe, vlastníctvo spoločnej pastviny prechádzalo na spoločenstvo a jednotlivým členom prislúchalo len spoločné užívanie pastviny. To znamená, že v pozemkovej knihe mohlo byť zapísané ako vlastníkom pozemkov pasienkové spoločenstvo bývalých urbárikov namiesto jeho jednotlivých členov. Pozemkové spoločenstvo Urbár Šváby založené v roku 1995 nie je priamym právnym nástupcom pôvodného pasienkového spoločenstva v tom zmysle, že by vstúpilo do jeho práv a povinností, napokon ani nemá právnú subjektivitu. Je teda zrejmé, že vlastníctvo zapísané v pozemkovej knihe na bývalé pasienkové spoločenstvo nemožno transformovať na vlastníctvo súčasného pozemkového spoločenstva. K záveru o tom, kto je právnym nástupcom, nemožno dospieť bez riadnej identifikácie pôvodného subjektu, od ktorého sa nástupníctvo odvádza, teda jednotlivých pôvodných členov pasienkového spoločenstva. Keďže okresný súd ani krajský súd v odôvodnení rozsudkov neidentifikovali mená pôvodných členov pasienkového spoločenstva, chýba zásadný podklad, ktorý by umožňoval vysporiadať sa s otázkou právneho nástupníctva, a tým aj existenciou podielového spoluvlastníctva členov súčasného pozemkového spoločenstva k predmetným pozemkom (porovnaj nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 150/2018). Pokiaľ súdy dospeli k záveru, že členovia súčasného pozemkového spoločenstva sú súčasne aj podielovými spoluvlastníkmi predmetných pozemkov, pričom tento svoj záver náležitým spôsobom neodôvodnili a nevysporiadali sa s relevantnými námietkami žalovaných v 1. až 3. rade, ktorí poukazovali na to, že dedičmi po pôvodných podielníkoch zapísaných v zozname z roku 1944 boli aj iné osoby než žalobcovia, zaťažili konanie vadou zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z tohto dôvodu bolo predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu aj z hľadiska právneho posúdenia veci v zmysle § 421 ods. 1 CSP (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017). V ďalšom konaní sa krajský súd bude zaoberať právnym nástupníctvom žalobcov uvedených vo výroku XIV rozsudku okresného súdu po pôvodných členoch pasienkového spoločenstva, zapísaných v zozname podielníkov z roku 1944 a preskúma ich aktívnu vecnú legitimitáciu so zreteľom na zásadu, že určovacou žalobou nie je možné nahrádzať dedičské konanie (R 3/2015), pričom účastníkmi konania o určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva, musia byť (či už v pozícii žalobcu alebo žalovaného) všetci potenciálni dedičia (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/94/2018, uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 260/2011).

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia s poukazom na skutočnosť, že ich vec nie je právoplatne skončená ani po viac ako 20 rokoch, v ústavnej sťažnosti vyslovujú nespokojnosť so záverom najvyššieho súdu o čiastočnom zrušení rozsudku krajského súdu s tým, že bezdôvodne otvára príliš veľký procesný priestor

na opätovné posúdenie otázky aktívnej vecnej legitímácie žalobcov domáhajúcich sa určenia vlastníckeho práva k urbárskym pozemkom, ktoré so sebou prinesie ďalšie, ale najmä zbytočné roky súdneho konania, ktorým by sa dalo predísť, ak by sa najvyšší súd vysporiadal s argumentáciou sťažovateľov, ktorú prezentovali v priebehu celého súdneho konania. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu považujú na neúčelné, pretože je viac než isté, že po rozhodnutí veci krajský súdom táto znova skončí na najvyššom súde. Popierajú tvrdenia najvyššieho súdu naznačujúce, že súčasné pozemkové spoločenstvo v zásade nemá s pôvodným Pasienkovým spoločenstvom vo Šváboch nič spoločné.

9. Na podporu argumentov o existencii aktívnej vecnej legitímácii sťažovateľa priložili k ústavnej sťažnosti okrem napadnutého uznesenia najvyššieho súdu aj zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/141/2022 z 29. júna 2023 vydané v skutkovo a právnej podobnej veci sťažovateľov, v ktorej sa proti Slovenskej republike – Slovenskému pozemkovému fondu, Búdková 36, Bratislava, IČO 17 335 345, domáhali určenia vlastníckeho práva k iným spoločným nehnuteľnostiam. V uvedenom uznesení najvyšší súd dospel k záveru, že v preskúmvanej veci došlo postupom odvolacieho súdu k naplneniu znakov vady podľa § 420 písm. f) CSP spočívajúcej v nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia v podstatnej otázke, od ktorej záviselo správne rozhodnutie veci, a to vzniku Jednotného roľníckeho družstva Šváby a nadobudnutia spornej parcely zo strany Urbárskych gazdov obce Šváby.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

11. Ako je uvedené v bode 2 uznesenia ústavného súdu, sťažovatelia sú členmi pozemkového spoločenstva Urbár Šváby p.s., Solivarská 55, Prešov, IČO 423 81 231. Podľa súčasnej právnej úpravy nie je možné, aby existovalo pozemkové spoločenstvo bez právnej subjektivity.

12. Podľa § 2 ods. 1 písm. a) a § 3 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových spoločenstvách“) spoločenstvom sa rozumie lesné a pasienkové spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, na ktoré sa vzťahovali osobitné predpisy („Zákonný článok XIX/1898 o štátnom spravovaní obecných a niektorých iných lesov a hôľ, ako aj o úprave hospodárskej správy spoločne užívaných lesov a hôľ, ktoré sú nedielnym vlastníctvom komposesorátov a bývalých urbarialistov, Zákonný článok X/1913 o nedielnych spoločných pasienkoch, Zákonný článok XXXIII/1913 o predaji niektorých štátnych nemovitostí, poľahne o zamenení týchto“) a ktoré vzniklo podľa osobitných predpisov [„§ 6 ods. 1 písm. d), e) a u) zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku, § 37 zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. v znení

zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 187/1993 Z. z.“]. Spoločenstvo podľa tohto zákona je právnická osoba.

13. Podľa § 16 ods. 1, § 16 ods. 2 písm. a) a c) a § 16 ods. 4 zákona o pozemkových spoločenstvách výbor je výkonným a štatutárnym orgánom spoločenstva. Riadi činnosť spoločenstva a rozhoduje o všetkých záležitostiach, o ktorých to ustanovuje tento zákon, zmluva o spoločenstve alebo stanovky alebo o ktorých tak rozhodne zhromaždenie, ak nie sú zverené týmto zákonom iným orgánom spoločenstva. Výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi a orgánmi verejnej správy vo veciach podnikania na spoločnej nehnuteľnosti alebo na spoločne obhospodarovaných nehnuteľnostiach, ich spoločného užívania a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z ich vlastníctva... zastupuje členov spoločenstva... vo veciach nadobúdania časti spoločnej nehnuteľnosti, ktorej vlastníctvo je sporné. Výbor zodpovedá za svoju činnosť zhromaždeniu. Ak zo zmluvy o spoločenstve alebo zo stanov nevyplýva niečo iné, za výbor koná navonok predseda spoločenstva. Ak je na právny úkon, ktorý robí výbor, predpísaná písomná forma, je potrebný podpis predsedu.

14. V otázke práva na prístup k súdu a procesnému postaveniu pozemkového spoločenstva v súdnom konaní ústavný súd už nálezom sp. zn. III. ÚS 425/2023 z 8. februára 2024 judikoval (ZNaU 2/2024), že „Ustanovenie § 16 ods. 2 písm. a) zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov je potrebné vykladať tak, že vo vzťahu k súdu koná pozemkové spoločenstvo, nie výbor. Pozemkové spoločenstvo koná prostredníctvom výboru, ktorý je jeho štatutárnym orgánom (§ 16 ods. 1). Vymáhanie nárokov priamo pozemkovým spoločenstvom, ktoré takto naplňa svoje oprávnenia zverené mu § 19 zákona o pozemkových spoločenstvách, tak umožňuje, aby v mene jednotlivých spoluvlastníkov konalo priamo pozemkové spoločenstvo. Konštatovanie súdu o nedostatku vecnej legitímácie bez toho, aby strana mala možnosť tento nedostatok odstrániť, je zásahom do práva sťažovateľa na prístup k súdu garantovaného čl. 46 ods. 1 ústavy.“. S citovanou právnou vetou súvisí vlastne celý bod 19 označeného nálezu, kde sa ústavný súd na okraj veci vyjadril aj k dôvodovej správe k zákonu č. 110/2018 Z. z., ktorým s účinnosťou od 1. júla 2018 došlo k novelizácii zákona o pozemkových spoločenstvách, keď výslovne hovorí, že § 16 ods. 2 vytvára koncept *zákonného zastúpenia* na rozdiel od predchádzajúcej dôvodovej správy, ktorá konštatuje vytvorenie konceptu *aktívnej legitímácie*, pričom zákon o pozemkových spoločenstvách v tejto časti § 16 ods. 2 používa rovnaký text ako pred novelou č. 110/2018 Z. z., a to *výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi*. Ústavný súd na tomto mieste zdôraznil, že s touto nekonzistenciou sa musia vysporiadať všeobecné súdy pri zachovaní práva sťažovateľa na súdnu ochranu. Ponechal teda tento výklad na všeobecné súdy a dodal, že bez ohľadu na to, či všeobecné súdy dospejú k záveru, že text zákona účinného v čase podania žaloby sťažovateľom vytvára aktívnu legitímáciu pozemkového spoločenstva alebo jeho zákonné zastúpenie, je potrebné zachovať právo strany na prístup k súdu, najmä ak je právna úprava aj v spojení s dôvodovou správou nejasná. V tomto smere poukázal na ústretový judikatórny trend v konaniach (pozri rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/31/2018 – bod 20 či R 11/2021).

15. V okolnostiach posudzovanej veci ústavný súd vychádzal pri vyriešení otázky aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľa, teda otázky, či sa môže samotné pozemkové spoločenstvo domáhať zaplatenia náhrady škody, ktorá bola spôsobená neoprávneným výrubom dreva (nad zmluvne dohodnutý limit) zo spoločných nehnuteľností, s ktorými hospodári sťažovateľ, a jeho následným

odpredajom tretej osobe, z toho, že „úmyslom zákonodarcu pri konštrukcii § 16 ods. 2 bolo zjednodušiť, uľahčiť a najmä umožniť jednotlivým členom pozemkových spoločenstiev prístup k súdnej ochrane, a to prostredníctvom orgánov pozemkového spoločenstva. Je nereálne od jednotlivých spoluvlastníkov žiadať, aby boli spoločne sporovou stranou, čo je napokon ťažko prekonateľným bremenom aj pre samotný súd. Táto požiadavka je prísna najmä vzhľadom na riziko neustálej zmeny údajov o trvalom pobyte jednotlivých členov (tento údaj je náležitosťou označenia sporových strán podľa § 133 ods. 1 Civilného sporového poriadku), riziko straty procesnej subjektivity v priebehu súdneho konania (je prakticky nereálne, aby súd v každom štádiu konania skúmal v zmysle § 161 Civilného sporového poriadku, či medzičasom niektorý zo spoluvlastníkov nezomrel, teda nestratil procesnú subjektivitu), ako aj vzhľadom na ťažkosti s doručovaním, s čím je spojená právoplatnosť a vykonateľnosť súdnych rozhodnutí. Preto zákonodarca prišiel s konceptom aktívnej legitímácie v prospech subjektu, ktorý by mohol spoľahlivo zastat miesto sporovej strany. Hoci zákonodarca v dôvodovej správe deklaruje, že aktívnu legitímáciu má mať výbor, a nie pozemkové spoločenstvo, toto ustanovenie treba vykladať nielen teleologicky, ale aj logicky a systematicky. Neexistuje žiadny rozumný dôvod, prečo by zákonodarca postavenie sporovej strany (aktívnu legitímáciu) ustanovil výboru, ktorý ani nemá procesnú subjektivitu, pokiaľ procesnú subjektivitu má samotné pozemkové spoločenstvo. Možno uzavrieť, že zákonodarca tým len prejavil vôľu pomenovať oprávnenie výboru konať pred súdmi za pozemkové spoločenstvo ako jeho štatutárny orgán. Uvedený záver je tak v súlade aj so systematickým výkladom v spojení s § 3 zákona o pozemkových spoločenstvách, podľa ktorého je pozemkové spoločenstvo právnickou osobou, a s § 16 ods. 1 zákona o pozemkových spoločenstvách, podľa ktorého výbor je výkonným a štatutárnym orgánom spoločenstva.“.

16. V zásade rovnaký záver o konaní pozemkového spoločenstva vo vzťahu k súdu je vyjadrený aj v odbornej právnickej literatúre (MASLÁK, M., JAKUBÁČ, R. Zákon o pozemkových spoločenstvách – komentár, Wolters Kluwer, 2019. bod 16.), ktorá reflektuje, že v súdnej praxi sa vyskytujú rôzne názory na postavenie spoločenstva, resp. výboru v súdnych konaniach, avšak primárne treba rozlišovať, či sa predmet súdneho konania (meritum veci) týka spoločenstva ako takého alebo jeho jednotlivých členov. V tak dôležitých veciach, ako je otázka podania žaloby o určenie vlastníckeho práva, by o tom mali byť jednotliví podielníci na zhromaždení informovaní a mali by mať možnosť rozhodnúť, či budú konanie viesť alebo nie. Výborom spoločenstiev možno len odporučiť, aby tieto otázky prerokúvali na zhromaždeniach.

17. Z uvedeného uhľa pohľadu bolo treba nazerať aj na danú vec, a preto ústavný súd, vychádzajúc z materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, preskúmal napadnuté uznesenie a dospel k záveru, že je daný dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako zjavne neopodstatnenej podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

18. Na to, aby sa niekto stal účastníkom konania (stranou sporu, pozn.), netreba, aby bol účastníkom hmotno-právneho vzťahu, o ktorý v konaní ide; stačí, ak podá žalobu (v takom prípade sa stáva žalobcom) alebo aby bola proti nemu podaná žaloba (v takom prípade sa stáva žalovaným). Či však bude žalobca v spore úspešný, závisí od toho, či je účastníkom hmotno-právneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Pre označenie stavu vyplývajúceho z hmotného práva, keď je jeden účastník subjektom práva a účastník na opačnej procesnej strane subjektom povinnosti, ktoré sú predmetom konania, sa v občianskom procesnom práve užíva pojem vecná legitímácia. Z hľadiska posúdenia vecnej legitímácie nie je rozhodujúce, či a na základe čoho sa

určitá fyzická alebo právnická osoba len subjektívne cíti byť účastníkom určitého hmotno-právneho vzťahu, ale vždy iba to, či účastníkom objektívne je alebo nie je. Nedostatok aktívnej vecnej legitímácie znamená, že ten, kto o sebe tvrdí, že je nositeľom hmotno-právneho oprávnenia (žalobca), nie je nositeľom toho hmotno-právneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide; o nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ide naopak vtedy, ak ten, o kom žalobca tvrdí, že je nositeľom hmotno-právnej povinnosti (žalovaný), nie je nositeľom hmotno-právnej povinnosti, o ktorú v konaní ide (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/192/2004 z 1. júla 2008).

19. V tomto kontexte nič nemožno vytknúť najvyššiemu súdu, ktorý v napadnutom uznesení uviedol, že k záveru o tom, kto je právnym nástupcom, nemožno dospieť bez riadnej identifikácie pôvodného subjektu, od ktorého sa nástupníctvo odvádza, teda jednotlivých pôvodných členov Pasienkového spoločenstva vo Šváboch.

20. Ústavný súd vo svojej judikatúre v prípadoch ústavných sťažností nasmerovaných proti kasačným rozhodnutiam opakovane zdôrazňuje, že zásadne môže o merite veci rozhodovať len v prípade takej ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti „konečným“ rozhodnutiam orgánov verejnej moci. Spravidla musí ísť o rozhodnutie, ktorým sa súdne či iné konanie končí, a jeho účastník nemá možnosť inej právnej obrany než využitie inštitútu ústavnej sťažnosti. V konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ešte stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010). Úlohou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti totiž nie je meniť, resp. naprávať tvrdené či skutočné pochybenia všeobecných súdov a iných orgánov v dosiaľ právoplatne neskončených konaniach, ale je zásadne povolaný zaoberať sa zásahom do ústavne zaručených práv a slobôd sťažovateľa v právoplatnej skončenej veci za súčasného vyčerpania všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

21. Ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016), preto ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom (napr. II. ÚS 211/2016). Základné práva na súdnu ochranu, ako aj spravodlivý proces „sú výsledkové“, to znamená, že im proces musí zodpovedať ako celok a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

22. Na uvedených záveroch však nemožno zotrvať bezvýhradne, keďže aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. K zrušeniu kasačného rozhodnutia však ústavný súd pristupuje len v tom prípade, keď dôvody na tento krok sú natoľko závažné, že sa blížia zmätočným záťažiam konania, čím znehodnocujú ďalšie konanie, alebo ak by išlo o veľmi pevnú hmotnoprávnú pozíciu preskúmaného kasačného rozhodnutia (IV. ÚS 602/2020).

23. Posudzovaný prípad však takým nie je.

24. Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je vnímaná ústavným súdom primárne ako otázka interpretácie (obyčajného) zákona a v tomto smere sa najvyššiemu súdu ponecháva značná

autonómia s tým, že vyriešenie tejto otázky samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení práva sťažovateľa (napr. II. ÚS 324/2010, II. ÚS 410/2016), samozrejme, za predpokladu, že ide o riešenie ústavne udržateľné.

25. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že dôvodom kasácie bola identifikovaná vada zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP vo vzťahu k námietke dovolateľov o nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcov, ktorou sa v ďalšom konaní bude zaoberať krajský súd.

26. Existencia ďalšieho zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/141/2022 z 29. júna 2023 vydaného v skutkovo a právnej podobnej veci sťažovateľov (bod 9 uznesenia ústavného súdu) potvrdzuje skutkovú a právnu náročnosť oboch prípadov.

27. Ústavnému súdu však neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru všeobecných súdov a suplovať právomoc, ktorá je podľa § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zverená najvyššiemu súdu, ktorý už napr. v rozsudku sp. zn. 1 Cdo 185/2006 z 1. októbra 2013 vyslovil, že je tým orgánom verejnej moci, ktorý „*ex lege sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v občianskom súdnom konaní a na ich základe, v záujme jednotného rozhodovania súdov, zaujíma stanoviská k ich rozhodovacej činnosti vo veciach určitého druhu alebo charakteru, a tak predurčuje ich následný postup aj v iných obdobných veciach*“, pričom „*ak bol k určitej právnej otázke vyslovený právny názor v stanovisku najvyššieho súdu, sú všetky sudy všeobecných súdov, vrátane samotného najvyššieho súdu, povinné pri svojom rozhodovaní z neho vychádzať, lebo stanovisko je pre ne záväzná*“ (nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 551/2012-32 z 30. januára 2013, uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 610/2017-11 z 10. októbra 2017 a iné).

28. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. marca 2026

Miroslav Duriš
predseda senátu